

Toespraak onthulling informatiepaneel Joodse begraafplaats Zuidbroek

Maandag 4 juli 16.00 uur

Dames en heren, geachte aanwezigen,

Dank u wel dat ik vandaag hier in uw midden aanwezig mag zijn ter gelegenheid van de onthulling van het informatiepaneel bij deze Joodse begraafplaats. Dank ook dat ik hier een kort woord tot u mag spreken.

We staan hier op een bijzondere plek in Zuidbroek. De geschiedenis van Joodse inwoners is in Midden-Groningen op verschillende manieren en locaties steeds beter zichtbaar voor de huidige generaties. Diverse gedenkmonumenten, een groeiend aantal struikelstenen in onze dorpen en wijken, de gedenkzuilen op de treinstations van Hoogezand-Sappemeer en Zuidbroek waarlangs de deportaties plaatsvonden, en zo ook dit paneel bij deze begraafplaats. Jaarlijks staan we op 4 mei om 18.00 uur ook apart stil bij het Joodse monument in Hoogezand.

De vorige sprekers hebben ons al meegenomen in de geschiedenis van deze locatie en de totstandkoming van het informatiepaneel. Het is te goed te benadrukken dat deze begraafplaats meer is dan alleen een plek waar overledenen zijn begraven. Het is namelijk ook een statement, een herinnering, aan een abrupt einde aan de Joodse gemeenschap van Noord- en Zuidbroek.

Dat statement komt meer tot leven aan de hand van het informatiepaneel dat ik straks mag onthullen. Ook dit zichtbare teken in Midden-Groningen vertelt een verhaal, een verhaal dat de mensen die er niet meer zijn niet meer kunnen vertellen en met ons kunnen delen. Ik verwijs u graag naar de website van het Historisch Archief van de gemeente Midden-Groningen waar verschillende artikelen en linkjes te vinden zijn met meer informatie over dit onderwerp.

Zo'n 27 stenen zerken op deze begraafplaats vertegenwoordigen een onbekend exact aantal overledenen omdat houten zerken door de tand des tijds zijn vergaan of omdat er is begraven zonder een gedenkteken. Deze begraafplaats maakte deel uit van een gemeenschap waar tot 1922 sprake was van een Joodse gemeente en een synagoge met een ritueel bad. Nog in 1939 heeft er hier een begrafenis plaatsgevonden. De begraafplaats accentueert de blijvende verbondenheid met dit deel van de geschiedenis van Midden-Groningen.

Na de Tweede Wereldoorlog wordt de begraafplaats overgedaan aan het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap in Amsterdam, omdat er geen leden van de Joodse gemeenschap terugkeren naar Noord- en Zuidbroek. Met de vereende krachten van vele vrijwilligers en met steun van de voormalige gemeente Oosterbroek en de provincie Groningen vinden er in de decennia daarna onderhoudswerkzaamheden plaats. Op initiatief van de familie Boom-Renkema werd er in 1992 een natuurstenen herdenkingsmonument geplaatst voor de 28 slachtoffers van de Jodenvervolging die werden gedeporteerd naar Auschwitz en Sobibor.

Deze deportatie is niet alleen een verhaal van vroeger, maar ook van vandaag. We zien in deze tijd helaas ook maar al te goed waar oorlog en uitsluiting toe kunnen leiden. Vrede en vrijheid zijn niet vanzelfsprekend. We zeggen heel gemakkelijk 'dit nooit weer,' maar intussen neemt de polarisatie

en de radicalisering toe, en zijn we in Nederland steeds slechter in staat om elkaar in gesprek echt te bereiken.

De Holocaust, leidt - 77 jaar na de bevrijding - nog steeds tot heftige reacties. Op scholen met oorlogsvluchtelingen is het behandelen van de Tweede Wereldoorlog een extra gevoelig en emotioneel onderwerp. Discriminatie komt helaas nog steeds voor in Nederland, ook op scholen. Uit onderzoek blijkt dat bepaalde groepen in onze samenleving geregeld slachtoffer zijn van discriminatie. Lessen over de oorlog zijn belangrijk om leerlingen te laten inzien dat vrijheid niet vanzelfsprekend is en waartoe vooroordelen, discriminatie en antisemitisme kunnen leiden.

Mede door initiatieven zoals de onthulling van dit informatiepaneel vandaag houden we met elkaar de geschiedenis, de persoonlijke verhalen en vooral de gevolgen van oorlog en discriminatie in onze gedachten, en blijft dit alles bewaard voor de huidige en de toekomstige generaties. Dat is een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor onze toekomst. Een mens is immers pas vergeten als zijn naam vergeten is.

Ik dank u voor uw aandacht.